

Specialioji ataskaita

Komisija prisideda prie branduolinės saugos užtikrinimo ES, tačiau reikia aktų atnaujinimų

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–X
Įžanga	01–15
Audito apimtis ir metodas	16–18
Pastabos	19–73
Komisija atliko keletą savo Euratomo direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo patobulinimų	19–30
Komisija buvo geriau pasirengusi dviem naujesnėms direktyvoms	23–24
Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva nebuvo teisingai perkelta į nacionalinę teisę nė vienoje valstybėje narėje	25–28
Komisija atsižvelgia į tarpusavio peržiūros rezultatus	29–30
Komisija tinkamai valdo ES greito pranešimo ir skubaus pasikeitimo informacija tvarką	31–38
Komisijos nuomonės dėl investicinių projektų padeda didinti branduolinę saugą	39–58
Nuomonėse įvertinama, ar investicijos atitinka teisinius reikalavimus, ir pateikiami pasiūlymai, kaip gerinti padėtį	43–47
Dabartinį teisėkūros pagrindą reikia atnaujinti, siekiant atsižvelgti į naujausius pokyčius branduolinės saugos srityje	48–58
Komisija nenustatė patikimos savo nuomonių dėl branduolinės energetikos investicinių projektų rengimo ir radioaktyvumo stebėjimo įrenginių veikimo tikrinimo procedūros	59–73
Išvados ir rekomendacijos	74–80

Priedai

I priedas. Komisijos patikros

II priedas. Reikalavimų nesilaikymo perkeliant RWD į nacionalinę teisę pavyzdžiai

Žodynėlis

Akronimai ir santrumpos

Komisijos atsakymai

Tvarkaraštis

Santrauka

I ES branduolinę saugą apibrėžia kaip tinkamų eksploataavimo sąlygų užtikrinimą, avarijų prevenciją ir jų padarinių mažinimą, užtikrinant darbuotojų ir plačiosios visuomenės apsaugą nuo branduolinių įrenginių skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės. Už savo įrenginių saugą visų pirma yra atsakingi nacionalinių reguliavimo institucijų prižiūrimi branduolinių įrenginių licencijų savininkai (operatoriai).

II ES taikus branduolinės energijos naudojimas yra reglamentuojamas 1957 m. Euratomo sutartimi, kuria įsteigiama Europos atominės energijos bendrija ir nustatomas jos kompetencijos ir veiklos teisinis pagrindas. Naujausiomis Euratomo direktyvomis nustatomi reikalavimai, taikomi branduolinei saugai, radioaktyviosioms atliekoms ir panaudotam branduoliniam kurui, taip pat pagrindiniai saugos standartai.

III Mūsų audito metu buvo tikrinama, ar Komisija tinkamai pasinaudojo savo kompetencija, siekdama prisidėti prie branduolinės saugos ES. Vertinome, ar Komisija stebėjo Euratomo direktyvų perkėlimą į valstybių narių teisės aktus. Pasidomėjome greito pranešimo ir skubaus pasikeitimo informacija radiologinės avarijos atveju tvarka, pagal kurią Komisija tik valdo sistemą. Galiausiai, pasidomėjome dviejų kryptių veikla, kurioje Komisijos vaidmuo siejamas su Euratomo sutartimi: ji teikia nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų ir turi teisę tikrinti valstybių narių nuolatinio radioaktyvumo lygio stebėjimo įrenginių veikimą ir efektyvumą.

IV Padarėme išvadą, kad Komisija tinkamai prisidėjo prie branduolinės saugos ES. Tačiau yra galimybių Komisijai atnaujinti teisinį pagrindą ir savo vidaus gaires.

V Komisija patobulino savo Euratomo direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo būdą. Ji buvo geriau pasirengusi dviem naujausioms direktyvoms (iš dalies pakeistai Branduolinės saugos direktyvai ir Pagrindinių saugos standartų direktyvai), nei ankstesnei Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyvai.

VI Mūsų audito metu nagrinėtu laikotarpiu vertindama valstybės narės atitiktį Euratomo direktyvoms, Komisija kaip informacijos šaltiniu naudojosi tarpusavio peržiūrų rezultatais. Užbaigusi perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras, Komisija toliau lieka atsakinga už tarpusavio peržiūrų rezultatų stebėjimą.

VII Nustatėme, kad Komisija gerai valdo Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistemą (ECURIE). Ji galėjo pagerinti tolesnius veiksmus

atsižvelgdama į įgytą patirtį, tačiau nuolat tobulino sistemą, siekdama užtikrinti, kad ji veiktų tinkamai ir būtų technologiškai naujausia.

VIII Komisija tiria branduolinės energetikos investicinius projektus, siekdama įvertinti jų suderinamumą su Euratomo sutartimi. Ji pateikia neprivalomą nuomonę atitinkamai valstybei narei. Nustatėme, kad dabartinė šių nuomonių pateikimo sistema nėra atnaujinta atsižvelgiant į naujausią politiką bei teisės aktų ir technologinius pokyčius. Pavyzdžiui, nors vykdomos investicijos į ilgalaikį daugelio reaktorių eksploatavimą, siekiant prailginti branduolinių įrenginių eksploatavimo laiką virš pradinės numatytosios eksploatavimo trukmės, pagal dabartinę sistemą neaišku, ar apie šias investicijas turėtų būti privaloma pranešti Komisijai.

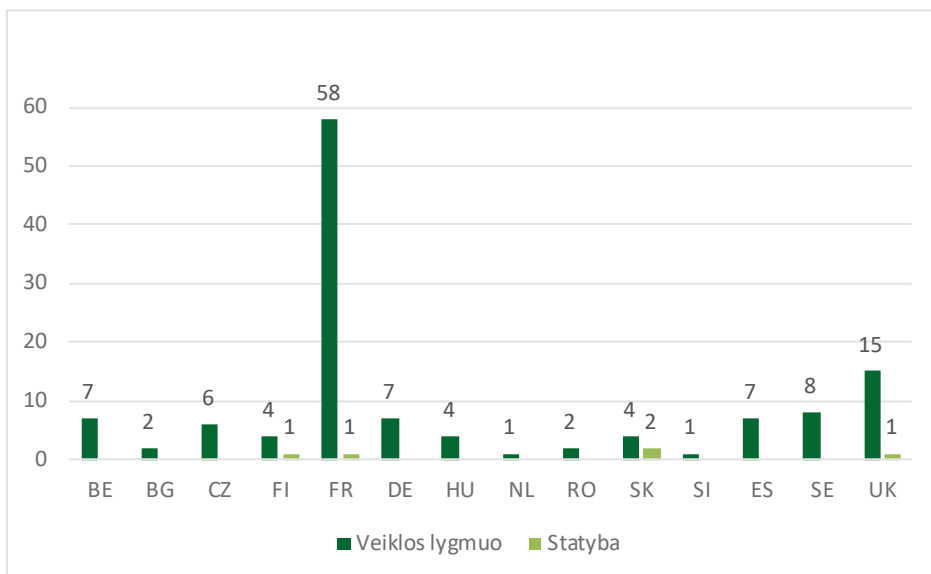
IX Mūsų auditas parodė, kad esama tam tikrų trūkumų procedūrose, kurias Komisija taiko rengdama nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų ir tikrindama valstybių narių nuolatinio radioaktyvumo lygio stebėjimo įrenginius. Komisijai trūksta patikimų procedūrų, kuriomis būtų užtikrintas šios veiklos išsamumas, suderinamumas ir nuoseklumas.

X Remdamiesi savo išvadomis teikiame rekomendacijas, kuriose daugiausia dėmesio skiriama Komisijos vaidmeniui stebint Euratomo direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę, sistemai, pagal kurią ji rengia nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų, ir metodui, kurį ji taiko rengdama nuomones ir atlikdama radioaktyvumo stebėjimo įrenginių patikras.

Ižanga

01 2018 m. pabaigoje 14 valstybių narių iš viso eksploatavo 126 branduolinės energijos reaktorius¹. Keturiose iš šių valstybių narių vyko naujų reaktorių statybos (žr. **1 diagramą**).

1 diagrama. Reaktorių skaičius 2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis duomenimis iš TATENA parengto dokumento „Branduolinės energijos reaktoriai pasaulyje“ (angl. „Nuclear Power Reactors in the World“), Bazinių duomenų serija Nr. 2, TATENA, Viena (2019 m.).

02 2017 m. atominės elektrinės pagamino maždaug 25 % Europos Sąjungoje (ES) pagaminamos elektros energijos². Nuo 2004 iki 2017 m. elektros energijos gamyba atominėse elektrinėse sumažėjo maždaug 18 %.

Kas yra teisinė ir organizacinė branduolinės saugos sistema?

03 Tarptautinė atominės energijos agentūra (TATENA) yra centrinis tarpvyriausybiniis mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo branduolinės energijos srityje pasaulio mastu forumas. Ji yra kelių pagrindinių tarptautinių konvencijų, pavyzdžiui, Branduolinės saugos konvencijos, Ankstyvojo įspėjimo apie branduolines avarijas

¹ Tarptautinė atominės energijos agentūra, „Branduolinės energijos reaktoriai pasaulyje“ (angl. „Nuclear Power Reactors in the World“), Bazinių duomenų serija Nr. 2, TATENA, Viena (2019 m.).

² Eurostatas, „Branduolinės energijos statistika“ (angl. „Nuclear energy statistics“).

konvencijos ir Pagalbos branduolinės avarijos ar radiologinio pavojaus atveju konvencijos, depozitaras³. TATENA saugos standartais nustatomi pagrindiniai principai, reikalavimai ir rekomendacijos, taikomi užtikrinant branduolinę saugą ir naudojami kaip visuotinis atskaitos taškas. Daug kitų organizacijų prisideda prie branduolinės saugos pasaulio mastu ir Europoje, pavyzdžiui, Branduolinės energijos agentūra (angl. NEA)⁴, Vakarų Europos branduolinės energetikos reguliavimo institucijų asociacija (angl. WENRA), Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupė (angl. ENSREG)⁵ ir Pasaulinė branduolinių įrenginių operatorių asociacija (angl. WANO).

04 Branduolinė sauga yra kiekvienos šalies, naudojančios branduolines technologijas, atsakomybės sritis. **Vyriausybės** yra atsakingos už branduolinės saugos reguliavimą, o branduolinių įrenginių **operatoriams** tenka galutinė atsakomybė už jų įrenginių saugą. Nacionalinė atsakomybė už branduolinių įrenginių branduolinę saugą yra pagrindinis principas, kuriuo remiantis tarptautiniu lygmeniu buvo parengti branduolinės saugos teisės aktai.

05 ES taikus branduolinės energijos naudojimas yra reglamentuojamas 1957 m. Euratomo sutartimi⁶, kuria įsteigiama Euratomo bendrija (Euratomas) ir nustatomas jos kompetencijos ir veiklos teisinis pagrindas. Nors Euratomo nariai yra tie patys, kaip ir ES, nariai ir jo veiklą reglamentuoja ES institucijos, jis yra atskiras juridinis subjektas.

06 Komisija nagrinėja branduolinę veiklą trimis požiūriais: branduolinės saugos, branduolinės saugos garantijų ir branduolinio saugumo (žr. [1 langelį](#)).

³ Dauguma valstybių narių yra šių ir kitų tarptautinių konvencijų, susijusių su branduoline sauga, susitariančiosios šalys.

⁴ Branduolinės energijos agentūra, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) struktūroje, yra tarpvyriausybė agentūra, palengvinanti šalių, turinčių pažangių branduolinių technologinių infrastruktūros objektų, bendradarbiavimą.

⁵ Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupė (angl. ENSREG) yra nepriklausoma ekspertų patariamoji grupė, sudaryta iš visų valstybių narių atstovų ir Komisijos atstovo, kurie lankosi ir dalyvauja diskusijose. Šios grupės nariai išsirenka savo pirmininką (2017 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas). Ji pataria ir padeda Komisijai ir sudaro palankesnes sąlygas nacionalinių reguliavimo institucijų konsultacijoms, veiksmų koordinavimui ir bendradarbiavimui.

⁶ Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartis.

1 langelis

Branduolinė sauga, saugumas ir saugos garantijos

ES **branduolinę saugą** apibrėžia⁷ kaip tinkamų eksploataavimo sąlygų užtikrinimą, avarijų prevenciją ir jų padarinių mažinimą, užtikrinant darbuotojų ir plačiosios visuomenės apsaugą nuo branduolinių įrenginių skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės.

Branduolinės saugos garantijos (kurios priklauso išskirtinei Komisijos kompetencijai) yra priemonės, nustatytos siekiant garantuoti, kad branduolinės medžiagos nebūtų nukreipiamos kitiems nei iš pradžių deklaruoti tikslams. ES branduolinių medžiagų naudotojai ir turėtojai yra įpareigoti vykdyti šių medžiagų apskaitą ir deklaruoti visus šių medžiagų srautus Komisijai.

Branduolinį saugumą TATENA apibrėžia kaip kelio užkirtimą nusikalstamoms arba tyčinėms nesankcionuotoms veikoms, susijusioms su branduolinėmis medžiagomis, kitomis radioaktyviosiomis medžiagomis, susijusiais įrenginiais arba susijusia veikla, tokių veikų išsiaiškinimą, ragavimą į jas⁸. Branduolinių įrenginių ir branduolinių medžiagų fizinė apsauga yra susijusi su šalių saugumo ir gynybos politika ir daugiausia priklauso jų kompetencijai.

07 Europos Sąjungoje valstybės narės yra atsakingos už nacionalinės branduolinės saugos teisėkūros, reguliavimo ir organizacinės sistemos sukūrimą ir palaikymą. Už savo įrenginių saugą visų pirma yra atsakingi nacionalinių reguliavimo institucijų prižiūrimi branduolinių įrenginių licencijų savininkai (operatoriai).

08 Pagrindinis Komisijos vaidmuo branduolinės saugos srityje – teikti pasiūlymus, kaip kurti Euratomo teisinį pagrindą, ir prižiūrėti teisinių priemonių perkėlimą į valstybių narių nacionalinės teisės aktus. Jei Komisija, atlikdama savo sutarčių sergėtojos vaidmenį, mano, kad valstybė narė pažeidžia Euratomo teisės aktų nuostatą, ji gali pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą.

09 Komisija taip pat turi teisių ir pareigų, susijusių su branduoline sauga ir apsauga nuo radiacijos, atsirandančių pagal Euratomo sutartį. Pagal Euratomo sutarties 34 straipsnį Komisija turi teisę tikrinti valstybių narių nuolatinio radioaktyvumo lygio ore,

⁷ 2009 m. birželio 25 d. Tarybos direktyva 2009/71/Euratomas, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema, su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 2014/87/Euratomas.

⁸ TATENA saugos žodynėlis, 2018 m. leidimas, © IAEA, 2019 m.

vandenyje ir dirvožemyje stebėjimo įrenginių veikimą ir efektyvumą. Komisija apibendrina valstybių narių siunčiamą informaciją apie aplinkos radioaktyvumo lygį jų teritorijoje⁹.

10 Komisija tiria valstybėse narėse planuojamus branduolinės energetikos investicinius projektus, siekdama įvertinti jų suderinamumą su Euratomo sutartimi. Pagal šios sutarties 41–44 straipsniuose nustatytą procedūrą investuotojai privalo pranešti apie branduolinėje pramonėje vykdomus investicinius projektus Komisijai¹⁰. Vėliau Komisija pateikia savo nuomonę dėl projekto (arba „nuomonę“ pagal Euratomo sutarties 43 straipsnį) atitinkamai valstybei narei, kurioje pateikiama investicijos analizė.

11 Nors avarinės parengties ir reagavimo priemonių teikimas ir toliau yra nacionalinė atsakomybė, Komisija eksploatuoja, valdo ir tobulina Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistemą (ECURIE), sukurtą po 1986 m. Černobylio katastrofos¹¹.

12 Komisija ne tik atlieka vaidmenį, pagrįstą teisiniu pagrindu, bet ir sudaro palankesnes sąlygas valstybių narių dialogui ir bendradarbiavimui, pavyzdžiui, pasinaudodama Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupe (ENSREG). Ji bendradarbiauja su ne ES šalimis, eksploatuojančiomis arba statančiomis atomines elektrines, ir sudaro susitarimus su trečiosiomis šalimis dėl bendradarbiavimo branduolinės energijos srityje. Komisija taip pat bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, TATENA ir NEA.

Euratomo direktyvos sudaro teisiškai privalomą branduolinės saugos teisinį pagrindą

13 Euratomo sutartimi Euratomui suteikiamos galios nustatyti vienodus saugos standartus, kuriais būtų apsaugota darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikata, ir

⁹ Euratomo sutarties 36 straipsnis.

¹⁰ Tai susiję su Euratomo sutarties II priede išvardytomis pramoninės veiklos rūšimis.

¹¹ Tarybos sprendimas 87/600/Euratomas dėl Bendrijoje nustatomos skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju tvarkos.

užtikrinti jų vykdymą¹². Pagrindinius standartus priima Europos Sąjungos Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu ir remdamasi Komisijos pasiūlymu¹³.

14 Nuo 1959 m. Euratomas iškart po jo įsteigimo direktyvose nustatė pagrindinius darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės standartus. Atsižvelgdama į 2002 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) sprendimą¹⁴, kuriuo buvo pripažinta ir paaiškinta pasidalijamoji kompetencija su valstybėmis narėmis branduolinės saugos srityje, 2009 m. Taryba priėmė teisės aktus branduolinės saugos¹⁵ srityje, o 2011 m. – radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir panaudoto branduolinio kuro srityje¹⁶. Pagrindinių saugos standartų direktyva buvo reguliariai atnaujinama, o į naujausią atnaujinimą taip pat buvo įtrauktos ir kelių ankstesnių direktyvų nuostatos¹⁷.

¹² Euratomo sutarties 2 straipsnio b punktas ir II antraštinės dalies 3 skyrius („Sveikata ir sauga“).

¹³ Euratomo sutarties 30 ir 31 straipsniai.

¹⁴ 2002 m. gruodžio 10 d. ESTT sprendimas byloje C-29/99 Komisija prieš Tarybą, Rink. 2002, p. I-11 221.

¹⁵ 2009 m. birželio 25 d. Tarybos direktyva 2009/71/Euratomas, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema, su pakeitimais, padarytais 2014 m. liepos 8 d. Tarybos direktyva 2014/87/Euratomas.

¹⁶ 2011 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 2011/70/Euratomas, kuria nustatoma panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų atsakingo ir saugaus tvarkymo Bendrijos sistema.

¹⁷ 2013 m. gruodžio 5 d. Tarybos direktyva 2013/59/Euratomas, kuria nustatomi pagrindiniai saugos standartai siekiant užtikrinti apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų ir panaikinamos direktyvos 89/618/Euratomas, 90/641/Euratomas, 96/29/Euratomas, 97/43/Euratomas ir 2003/122/Euratomas

1 lentelė. Naujausios Euratomo direktyvos.

<p>Branduolinės saugos direktyva (NSD) 2009 m., iš dalies pakeista 2014 m.</p>	<p>Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva (RWD) 2011 m.</p>	<p>Pagrindinių saugos standartų direktyva (BSSD) 2013 m.</p>
<p>Branduolinės saugos direktyva (NSD) yra pagrįsta Branduolinės saugos konvencijos ir Saugos pagrindų, kuriuos parengė TATENA, branduolinės saugos reikalavimais. 2014 m. liepos mėn. ši direktyva buvo iš dalies pakeista atsižvelgiant į 2011 m. įvykus Fukušimos branduolinei avarijai įgytą patirtį ir atliekant ES atominių elektrinių rizikos ir saugumo vertinimus nustatytus faktus – vadinamąjį testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Iš dalies pakeista direktyva didinamos nacionalinių reguliavimo institucijų galios ir nepriklausomumas. Ja nustatomas aukšto lygio ES masto saugos tikslas – užkirsti kelią avarijoms, o galimos avarijos atveju – sumažinti jos padarinius ir išvengti ankstyvo ir didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo į aplinką.</p>	<p>Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyvoje (RWD) reikalaujama, kad valstybės narės turėtų nacionalinę politiką, kurioje būtų aprašoma, kaip jos ketina tvarkyti vykdant civilinę branduolinę veiklą susidariusias radioaktyvias atliekas ir panaudotą branduolinį kurą. Valstybės narės turėtų parengti nacionalines programas, kuriose pagal nacionalinę politiką būtų suformuluoti konkretūs veiksmų planai. Jos taip pat turi sukurti nacionalinę teisėkūros, reguliavimo ir organizacinę sistemą (toliau – nacionalinę sistemą) ir įsteigti kompetentingą ir nepriklausomą reguliavimo instituciją.</p>	<p>2013 m. Pagrindinių saugos standartų direktyva nustatomi darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos nuo spinduliuotės pagrindiniai saugos standartai ir nustatomos didžiausios apšvitos dozės ribos, apimančios visas apšvitos situacijas (numatomas, esamas ir avarines). Šia nauja direktyva buvo atnaujintos ir į ją įtrauktos kelių ankstesnių direktyvų nuostatos ir naujos nuostatos, įskaitant nuostatas dėl avarinės parengties ir reagavimo, į kurias įtraukta tam tikra 2011 m. įvykus Fukušimos branduolinei avarijai įgyta patirtis.</p>

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

15 Branduolinės saugos direktyva (NSD)¹⁸ ir Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva (RWD)¹⁹ nustatomi trijų tipų reguliarių tarpusavio peržiūrų atlikimo reikalavimai (žr. **2 langelį**). Tarptautinės tarpusavio peržiūros yra galimybė pasikeisti profesine ir įgyta patirtimi bei pasidalyti gerosios praktikos pavyzdžiais pasitelkiant partnerių konsultacijas nuolatinio branduolinės saugos didinimo tikslu.

¹⁸ Branduolinės saugos direktyvos 8e straipsnis.

¹⁹ Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyvos 14 straipsnio 3 dalis.

2 langelis

Tarpusavio peržiūros

Euratomo direktyvomis nustatomi reikalavimai, taikomi trijų tipų reguliarioms tarpusavio peržiūroms:

- Iš dalies pakeista Branduolinės saugos direktyva buvo nustatyta Europos teminių tarpusavio peržiūrų sistema, pagal kurią kas šešerius metus daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai saugumo problemai. Pirmoji 2017–2018 m. atlikta teminė tarpusavio peržiūra buvo skirta branduolinių įrenginių senėjimo valdymo programoms. Tarpusavio peržiūrą parengė Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupė (ENSREG), remiama Vakarų Europos branduolinės energetikos reguliavimo institucijų asociacijos (WENRA) ir koordinuodama veiksmus su Komisija.
- Branduolinės saugos direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės taip pat atliktų periodinius savo nacionalinės sistemos ir kompetentingų reguliavimo institucijų įsivertinimus bent kas dešimt metų ir paprašytų atlikti atitinkamų savo nacionalinės sistemos ir kompetentingų reguliavimo institucijų segmentų tarptautinę tarpusavio peržiūrą. Kad įvykdytų šiuos tarpusavio peržiūros reikalavimus, valstybės narės naudojami TATENA integruotosios reguliavimo priežiūros tarnybos (IRRS) paslaugomis. Komisija suteikė finansinę paramą IRRS misijų programai.
- Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės atliktų įsivertinimus ir paprašytų atlikti savo nacionalinės sistemos, kompetentingos reguliavimo institucijos, nacionalinės programos ir jos įgyvendinimo tarptautines tarpusavio peržiūras bent kas 10 metų. Kad įvykdytų šiuos reikalavimus, valstybės narės naudojami TATENA teikiamomis tarpusavio peržiūros paslaugomis.

Audito apimtis ir metodas

16 Mūsų audito metu buvo vertinama, ar Komisija tinkamai pasinaudojo savo kompetencija, siekdama prisidėti prie branduolinės saugos ES. Nagrinėjome, kaip Komisija:

- a) stebėjo trijų naujausių Euratomo direktyvų perkėlimą į valstybių narių teisės aktus;
- b) valdė greito pranešimo ir skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju mechanizmus;
- c) prisidėjo prie branduolinės saugos didinimo savo nuomonėmis dėl investicinių projektų;
- d) rengė savo nuomones dėl investicijų ir tikrino radioaktyvumo stebėjimo įrenginių veikimą.

17 Daugiausia dėmesio skyrėme Komisijos veiklai, pagrįstai jai suteikta kompetencija ir pavestomis atsakomybės sritimis. Nesiekėme išnagrinėti tarptautinės branduolinės saugos sistemos arba jos taikymo valstybėse narėse ir nesiaiškinome techninių branduolinės saugos aspektų. Neanalizavome avarinės parengties ir reagavimo, nors ir pasidomėjome Komisijos vaidmeniu valdant ES greito pranešimo sistemą ECURIE. Branduolinis saugumas ir branduolinės saugos garantijos į mūsų audito apimtį nebuvo įtraukti. Laikotarpis, kurį apima mūsų auditas, tęsiasi iki 2019 m. pabaigos.

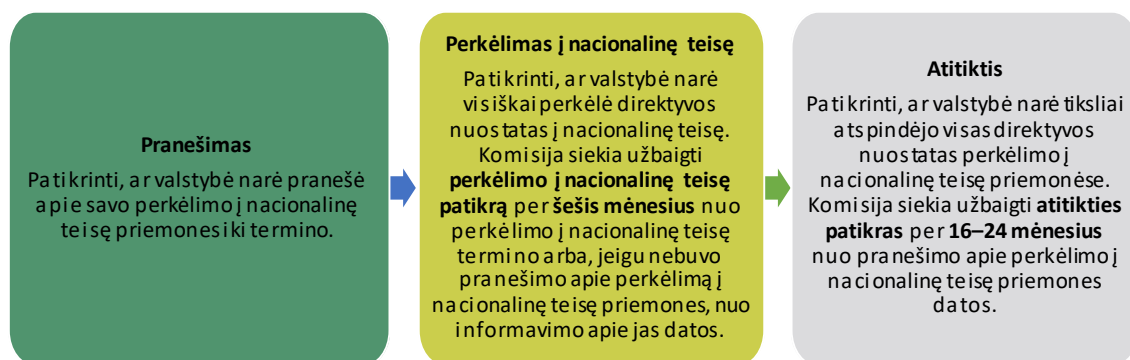
18 Peržiūrėjome teisinį pagrindą ir atitinkamas politikos kryptis, strategijas, standartus ir konvencijas. Išnagrinėjome Komisijos procedūras, vidaus strategijas ir gaires, valstybėms narėms skirtas rekomendacijas, priemones, darbo dokumentus, keitimąsi informacija, korespondenciją ir posėdžių protokolus. Peržiūrėjome ataskaitas, studijas, vidaus ir išorės vertinimus ir kitus atitinkamus dokumentus. Išnagrinėjome keturias Komisijos nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų. Rengėme pokalbius su Komisija (Energetikos generaliniu direktoratu ir Jungtiniu tyrimų centru – JRC) ir aptarėme branduolinės saugos klausimus su ekspertais tarptautinėse organizacijose.

Pastabos

Komisija atliko keletą savo Euratomo direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo patobulinimų

19 Komisija yra atsakinga už Euratomo direktyvų įgyvendinimo ir taikymo priežiūrą ir už tai, kad būtų imamasi veiksmų atitiktai jų nuostatomis skatinti ir užtikrinti. Tuo tikslu Komisija atlieka perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras (žr. **2 diagramą**).

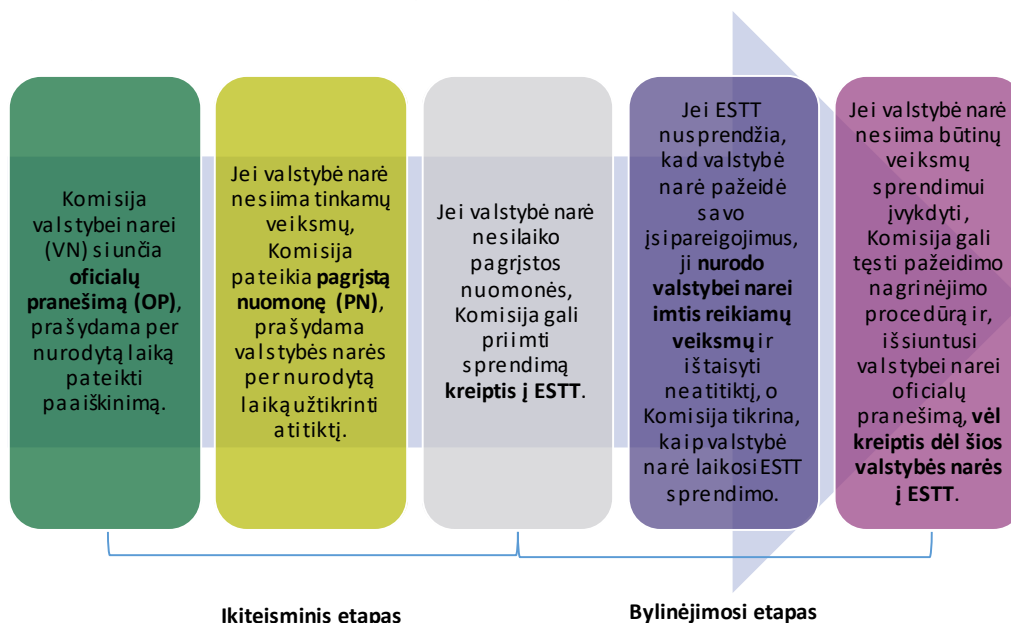
2 diagrama. Komisijos vykdomas atitikties tikrinimo procesas

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos geresnio reglamentavimo priemonių rinkiniu Nr. 37.

20 Atliekant perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras nustčius neatitikties atvejų, vykdymas gali būti užtikrinamas taikant pažeidimo nagrinėjimo procedūrą, paaiškintą **3 diagramoje**.

3 diagrama. Pažeidimo nagrinėjimo procedūra

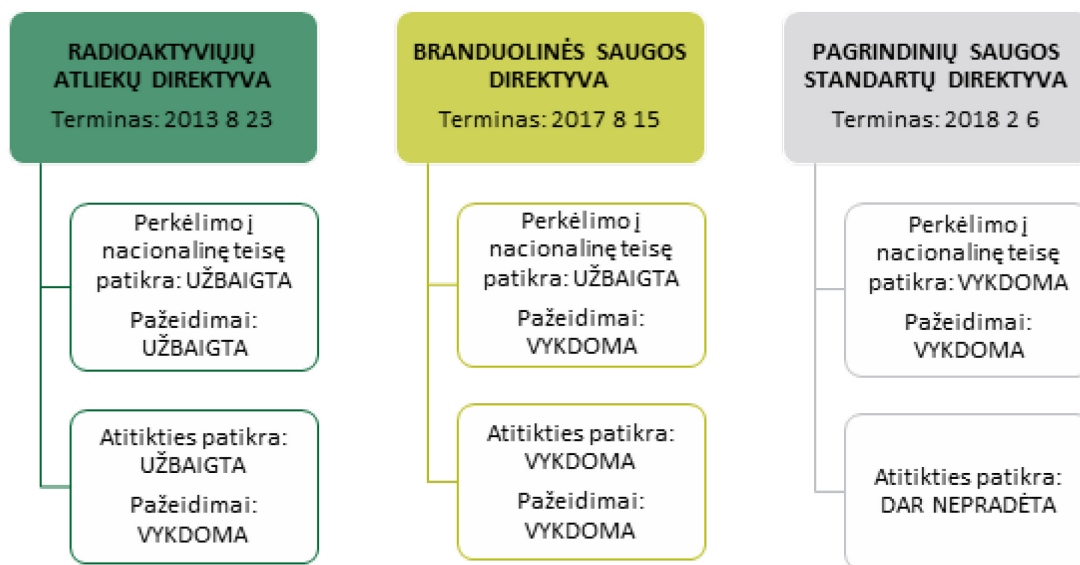

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis SESV 258 straipsniu.

21 Tikrinome Komisijos atliktas trijų naujausių Euratomo direktyvų²⁰ perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras, kad įvertintume, kaip ji stebėjo jų perkėlimą į nacionalinę teisę. Nagrinėjome, ar Komisija palengvino, koordinavo ir prižiūrėjo procesą, atliko šias patikras laiku, toliau stebėjo nesilaikymo atvejus ir inicijavo veiksmus.

22 Atsižvelgiant į skirtingas įsigaliojimo datas ir perkėlimo į nacionalinę teisę terminus, nustatytus kiekvienoje direktyvoje, mūsų audito metu Komisijos patikros buvo skirtinguose etapuose (žr. **4 diagramą**).

4 diagrama. Atitikties patikrų padėtis audito metu.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis iš Komisijos gauta informacija.

Komisija buvo geriau pasirengusi dviem naujesnėms direktyvoms

23 Be stebėjimo ir vykdymo užtikrinimo, Komisija gali parengti kitas priemones, kad sudarytų palankesnes sąlygas valstybėms narėms direktyvas perkelti į nacionalinę teisę teisingai ir laiku. Valstybių narių, kurios pranešė apie savo perkėlimo priemones iki galutinio termino, skaičius buvo didesnis dviejų naujesnių direktyvų (BSSD ir iš dalies pakeistos NSD) atveju, palyginti su RWD atveju (žr. **2 lentelę**).

²⁰ 2011 m. RWD, 2014 m. NSD, 2013 m. BSSD.

2 lentelė. Valstybių narių, kurios perkėlė šias direktyvas į nacionalinę teisę iki galutinio termino, skaičius

	Radioaktyviųjų atliekų direktyva (RWD)	Branduolinės saugos direktyva (NSD)	Pagrindinių saugos standartų direktyva (BSSD)
Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	2013 8 23	2017 8 15	2018 2 6
Pranešimai, kurie buvo pateikti iki galutinio termino arba prieš pradėdant nepranešimo pažeidimų nagrinėjimo procedūras	17	24	21

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis iš Komisijos gauta informacija.

24 Nustatėme, kad trys veiksniai prisidėjo prie greitesnio NSD ir BSSD perkėlimo į nacionalinę teisę: perkėlimo į nacionalinę teisę rizikos vertinimai, valstybėms narėms siunčiami priminimai ir pagrindiniai strateginiai dokumentai, kurie buvo patvirtinti anksčiau, palyginti su ankstesne direktyva. Komisijos tarnybos:

- o parengė NSD ir BSSD perkėlimo į nacionalinę teisę rizikos vertinimus atitinkamai **vienais metais** ir **dvejais metais anksčiau** nei nustatytas perkėlimo į nacionalinę teisę terminas (žr. **5 diagramą**), nors neparengė RWD rizikos vertinimo, numatydama galimas perkėlimo į nacionalinę teisę problemas;
- o likus maždaug **vieniems metams iki** perkėlimo į nacionalinę teisę termino (žr. **5 diagramą**), išsiuntė raštus valstybėms narėms, kad primintų joms apie įsipareigojimą pranešti apie savo priemones laiku. Komisija neišsiuntė priminimo dėl RWD;
- o patvirtino pagrindinius NSD ir BSSD strateginius dokumentus likus **nuo 4 mėnesių iki 1 metų** iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino (žr. **5 diagramą**). Dviejų direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo vertinimo strategijose pateikiami veiksmai, numatyti siekiant peržiūrėti direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę. Šios strategijos padėjo numatyti ir išspręsti problemas, susijusias su direktyvų įgyvendinimu, taip pat jomis nustatytas išsamus atitikties skatinimo priemonių rinkinys, kuris padėjo valstybėms narėms jas taikyti tinkamai ir laiku (išsami informacija pateikiama **3 lentelėje**). Aiškinamosios gairės padėjo Komisijai skatinant ir dokumentais pagrindžiant savo perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties tikrinimo procesus. RWD atveju, Komisija paskelbė vidaus strategiją tik **praėjus dvejiems metams** nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino, o aiškinamąsias gaires – **praėjus ketveriems metams**.

5 diagrama. Strateginių dokumentų patvirtinimo tvarkaraštis.

Radioaktyviųjų atliekų direktyva (RWD), 2011 m.

2013 m. rugpjūčio 23 d.

PERKĖLIMO Į NACIONALINĘ
TEISĘ TERMINAS

2017 m.

AIŠKINAMOSIOS GAIRĖS

BRANDUOLINĖS SAUGOS DIREKTYVA (NSD), 2014 m.

2016 m.
lapkričio mėn.

STRATEGIJA

2016 m.
gruodžio mėn.

PRIMINIMAS
VALSTYBEI
NAREI

2017 m. rugpjūčio 15 d.

PERKĖLIMO Į
NACIONALINĘ TEISĘ
TERMINAS

Pagrindinių saugos standartų direktyva (BSSD), 2013 m.

2016 m.
rugsėjo mėn.

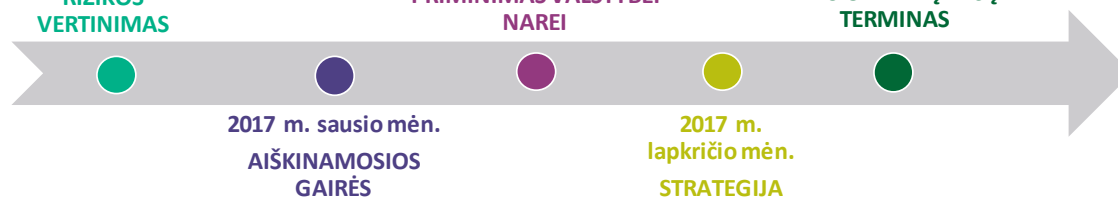
RIZIKOS
VERTINIMAS

2017 m. balandžio mėn.

PRIMINIMAS VALSTYBEI
NAREI

2018 m. vasario 6 d.

PERKĖLIMO Į
NACIONALINĘ TEISĘ
TERMINAS

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis iš Komisijos gauta informacija.

3 lentelė. Atitikties skatinimo priemonės, naudojamos perkėlimui į nacionalinę teisę palengvinti

Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva (RWD)	Branduolinės saugos direktyva (NSD)	Pagrindinių saugos standartų direktyva (BSSD)
<ul style="list-style-type: none"> ○ Vienas seminaras prieš perkėlimą į nacionalinę teisę ○ Vaizdo konferencijos su valstybėmis narėmis (VN) ○ Susitikimai su valstybėmis narėmis ○ Procedūros „EU pilot“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Dialogai su valstybėmis narėmis perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo klausimais ○ Seminarai iki perkėlimo į nacionalinę teisę ir dvišaliai susitikimai ○ Bendradarbiavimas su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant nacionalines valdžios institucijas ir pilietinės visuomenės grupes ○ Diskusijos ENSREG 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Dialogai su valstybėmis narėmis perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo klausimais ○ Seminarai iki perkėlimo į nacionalinę teisę ir dvišaliai susitikimai ○ Komisijos atlikta valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę strategijų analizė iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino ○ Apskritojo stalo diskusijos ir seminarai

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis iš Komisijos gauta informacija.

Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva nebuvo teisingai perkelta į nacionalinę teisę nė vienoje valstybėje narėje

25 Komisija užtruko **57 mėnesius**, kol užbaigė RWD atitikties patikrą (*I priedas, 2 lentelė*) – gerokai ilgiau nei Komisijos geresnio reglamentavimo gairėse²¹ nustatytas 16–24 mėnesių orientyras. Tai iš dalies galima paaiškinti valstybių narių vėlavimu perkelti direktyvą į nacionalinę teisę ir perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių neišsamumu.

26 Užbaigusi atitikties patikrą, Komisija pradėjo 15 pažeidimų nagrinėjimo procedūrų (RWD nuostatų, kurių valstybės narės dažniausiai teisingai neperkėlė į nacionalinę teisę, pavyzdžius galima rasti *II priede*). Iki mūsų audito, praėjus 13 mėnesių nuo šių procedūrų pradžios, tik dvi iš jų buvo užbaigtos. Taigi, praėjus beveik **šešeriems metams** nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino, 13 valstybių narių dar nebuvo teisingai perkėlusios RWD į nacionalinę teisę (žr. *I priedo 2 lentelę*). Analogiškai, praėjus beveik **ketveriems metams** nuo nacionalinės programos priėmimo termino

²¹ Komisija, geresnio reglamentavimo priemonių rinkinys, priemonė Nr. 37.

(žr. [1 priedo 2 lentelę](#)), viena valstybė narė to nebuvo padariusi ir dar 17 valstybių narių buvo priėmusios programas, kurias Komisija laikė neatitinkančiomis direktyvos.

27 Komisija naudoja savo diskrecija pradėdama pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš valstybę narę ir siekdama atviros bylos²². Tačiau ji pateikė „prioritetinių pažeidimo bylų“ sąrašą ir nustatė šių bylų nagrinėjimo laiku orientyrus²³. Komisija, be kitų atvejų, pirmenybę teikia byloms, kai valstybės narės nepranešė apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones arba kai tomis priemonėmis direktyva buvo perkelta netinkamai. Komisija nusistatė 12 mėnesių orientyrą, pagal kurį nepranešimo byla būtų uždaroma arba perduodama ESTT²⁴. Šis orientyras yra apskaičiuojamas nuo oficialaus pranešimo rašto išsiuntimo momento.

28 Nagrinėdami RWD nustatėme, kad 5 iš 13 pradėtų pažeidimo bylų atveju Komisija, nagrinėdama bylas dėl nepranešimo, viršijo šį 12 mėnesių orientyrą. Kaip parodyta [1 priedo 1 lentelėje](#), Komisijai prireikė daugiau kaip dvejų metų, kad pasistūmėtų toliau ikiteisminiame etape (nuo oficialaus pranešimo iki pagrįstos nuomonės) dviejų bylų, dėl kurių ji pateikė pagrįstą nuomonę, atveju.

Komisija atsižvelgia į tarpusavio peržiūros rezultatus

29 Mūsų audito metu nagrinėtu laikotarpiu vertindama valstybės narės atitiktį Euratomo direktyvoms, Komisija kaip informacijos šaltiniu naudojo tarpusavio peržiūrų rezultatus. Pavyzdžiui, NSD strategija dėl direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo pagrįsta tarpusavio peržiūros rezultatais, o NSD aiškinamosiose gairėse aiškinamas tarpusavio peržiūros ataskaitų vaidmuo vertinant atitiktį.

30 Komisija gali stebėtojo teisėmis dalyvauti tarpusavio peržiūrų misijose ir kartais tai darė. Ji taip pat prisideda prie tolesnių veiksmų, susijusių su tarpusavio peržiūromis, atlikdama savo ENSREG narės vaidmenį. Užbaigusi perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras, Komisija toliau lieka atsakinga už tarpusavio peržiūrų rezultatų stebėjimą.

²² Byla C-247/87, Star Fruit prieš Komisiją.

²³ Komisijos komunikatas „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“, C(2016) 8600 final, 2016 m. gruodžio 21 d.

²⁴ Komisijos komunikatas „Rezultatų siekianti Europa – Bendrijos teisės taikymas“, COM(2007) 502 final.

Komisija tinkamai valdo ES greito pranešimo ir skubaus pasikeitimo informacija tvarką

31 Komisija valdo, eksploatuoja ir tobulina ECURIE sistemą – priemonę, naudojamą Tarybos sprendimui²⁵ dėl ES greito pranešimo ir skubaus pasikeitimo informacija radiologinės avarijos atveju tvarkos įgyvendinti. Įvertinome, ar Komisija tinkamai valdo šią tvarką, tikrindami, ar ji užtikrina, kad sistema atitiktų lūkesčius (t. y. ar ji vykdo įsipareigojimus pagal Tarybos sprendimą) reguliariai vertina procesus, nustato trūkumus / galimus trūkumus ir tinkamai juos stebi bei reguliariais laiko intervalais testuoja šias sistemas.

32 Tarybos sprendime reikalaujama, kad valstybės narės apie incidentą nedelsdamos praneštų Komisijai ir visoms kitoms valstybėms narėms, kurioms galimai turėjo poveikio šis incidentas, paskelbdamos įspėjamąjį pranešimą ECURIE sistemoje²⁶. Tokiu pačiu būdu Komisija visoms valstybėms narėms turi siųsti visą gautą informaciją apie reikšmingą radioaktyvumo lygio padidėjimą arba apie branduolines avarijas ne ES šalyse²⁷. Valstybės narės taip pat gali siųsti savanoriškus skubius pranešimus, kad pasidalytų informacija. Komisija suteikia galimybę visiems ECURIE kontaktiniams centrams visą parą kasdien susipažinti su per ECURIE sistemą perduota informacija.

33 Nors avarinės parengties ir reagavimo tvarkos teikimas ir toliau yra nacionalinė atsakomybė, visos valstybės narės privalo dalyvauti ECURIE, o trečiosios šalys gali ECURIE narystės prašyti savanoriškai²⁸. Reikalavimai dėl ES tvarkos netrukdo valstybėms narėms turėti savo papildomą tvarką, pavyzdžiui, sudaryti nacionalinius,

²⁵ Tarybos sprendimas 87/600/Euratomas dėl Bendrijoje nustatomos skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju tvarkos.

²⁶ Oficialaus pranešimo riba, taikoma ECURIE įspėjamajam pranešimui, yra nustatyta Tarybos sprendimo 1 straipsnyje. Taigi, straipsnyje tvirtinama, kad dalyvaujančiosios valstybės privalo paskelbti ECURIE perspėjimą, jeigu:

- 1) valstybėje įvyksta radiacinė avarija ir dėl to ji nusprendžia įgyvendinti plataus masto atsakomąsias priemones, kad apsaugotų savo gyventojus, arba
- 2) valstybė aptinka nenormalius spinduliuotės lygius aplinkoje ir dėl to nusprendžia įgyvendinti plataus masto atsakomąsias priemones, kad apsaugotų savo gyventojus.

²⁷ Tarybos sprendimo 87/600/Euratomas 5 straipsnis.

²⁸ Audito metu buvo keturios dalyvaujančiosios ne ES šalys: Šveicarija, Norvegija, Juodkalnija ir Šiaurės Makedonija.

dvišalius arba daugiašalius susitarimus dėl keitimosi informacija apie avarijas ir bendradarbiavimo.

34 Jei dalyvaujančioji valstybė atsiunčia ECURIE įspėjamąjį pranešimą, Komisija patikrina jo autentiškumą ir perduoda jį visoms ECURIE šalims. Gavusios pirmą pranešimą, valstybės narės privalo atitinkamu periodiškumu pranešti Komisijai apie priemones, kurių ji ketina imtis, ir radioaktyvumo lygius, kuriuos jos išmatavo. Komisija nevertina pranešimo turinio ir nesprendžia, ar reikėtų skelbti pranešimą apie avariją, nes tai yra valstybių narių atsakomybė. Komisija yra atsakinga už pasidalijimą informacija laiku²⁹.

35 Komisija ECURIE platformą papildė Europos radiologinių duomenų mainų platforma (EURDEP) – internetine platforma, kuri beveik realiu laiku teikia radiologinio stebėjimo duomenis valdžios institucijoms. EURDEP yra priemonė, naudojama ECURIE sistemoje, siekiant palengvinti tam tikros informacijos teikimą³⁰. EURDEP taip pat naudojami esama nacionaline infrastruktūra – nacionalinėmis stebėjimo stotimis ir tinklu. ES valstybių narių dalyvavimas yra privalomas, o ne ES šalys dalyvauja savanoriškai. Laisvai prieinamoje saityno svetainėje visuomenė gali peržiūrėti grafinę informaciją apie radioaktyvumo lygius visoje EURDEP erdvėje.

36 Dėl ECURIE sistemos susitariama, ji aptariama ir peržiūrima valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų susitikimuose³¹. Komisija rengė šiuos susitikimus vidutiniškai kartą per dvejus metus. Šiuose susitikimuose taip pat nagrinėjama įgyta patirtis ir nustatytos problemos. Sutarti pakeitimai yra dokumentuojami ECURIE susirašinėjimo gairėse, kuriomis nustatomos procedūros, dėl kurių susitarė Komisija ir valstybės narės³².

²⁹ Tarybos sprendimo 87/600/Euratomas 5 straipsnio 1 dalis: „Gavusi 2, 3 ir 4 straipsniuose nurodytą informaciją, Komisija, atsižvelgdama į 6 straipsnio nuostatas, nedelsdama pasiunčia šią informaciją visų kitų valstybių narių kompetentingoms institucijoms. [...]”.

³⁰ Valstybės narės turi ir toliau atitinkamu reguliarumu informuoti Komisiją apie radioaktyvumo lygius: Tarybos sprendimo 87/600/Euratomas 3 straipsnio 1e, 1f ir 3 dalys ir 4 straipsnio b punktas.

³¹ Tarybos sprendime 87/600/Euratomas reikalaujama, kad Komisija ir kompetentingos valstybių narių institucijos susitartų dėl išsamių skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju procedūrų.

³² Pagal Tarybos sprendimo 87/600 5 straipsnio 2 dalį.

37 Nustatėme, kad Komisija nuolat tobulino ECURIE sistemą, siekdama užtikrinti, kad ji veiktų tinkamai ir būtų technologiškai naujausia. Komisija susitarė dėl procesų ir teikia naudojimo instrukcijas naudotojams. Ji reguliariai rengia pratybas šiai tvarkai patikrinti³³. Ji atliko arba užsakė ECURIE sistemos peržiūras, siekiant ją įvertinti ir patobulinti. Komisija kūrė ECURIE ją derindama su TATENA naudojama vieninga keitimosi informacija įvykus incidentams ir avarijoms sistema (USIE). ECURIE taip pat pasirodė esanti techniškai veikianti realiais atvejais, kai valstybės narės siuntė perspėjimus³⁴.

38 Tačiau nustatėme, kad Komisija nesiėmė tolesnių veiksmų tam tikrose tobulintuose pagrindinėse srityse, kurias ji nustatė vertindama tvarką. Pavyzdžiui, patirtis, įgyta siunčiant realius ECURIE perspėjimus, parodė, kad viešoji komunikacija svarbi ir kad ji turėtų būti ECURIE pratybų dalis. Komisija taip pat nustatė, kad būtina parengti reguliaraus ECURIE mokymo programą, skirtą nacionalinėms institucijoms ir savo darbuotojams. Nustatėme, kad Komisija padarė nedidelę pažangą sprendžiant šias problemas, nors ji jas laiko svarbiomis.

Komisijos nuomonės dėl investicinių projektų padeda didinti branduolinę saugą

39 Asmenys ir įmonės (investuotojai) privalo pranešti Komisijai apie branduolinėje pramonėje vykdomus investicinius projektus, susijusius su naujais įrenginiais, jų pakeitimais arba pertvarkymais ne vėliau kaip likus trejiems mėnesiams iki pirmųjų sutarčių su tiekėjais sudarymo. Jeigu darbus atlieka investuotojas, pranešimo terminas yra trys mėnesiai iki darbų pradžios.

40 Dviejuose Euratomo reglamentuose apibrėžiamos investicijų rūšys ir informacija, kurią turi pateikti investuotojai. Tarybos Reglamente (Euratomas) Nr. 2587/1999 išsamiai nurodoma, apie kokių rūšių projektus turi būti pranešta Komisijai, taip pat išlaidų ribos pagal kiekvieną projektų rūšį, kuriai taikomas privalomo pranešimo reikalavimas. Komisijos reglamente (ES) Nr. 1209/2000 apibrėžiamas pranešimo turinys.

³³ Tarybos sprendimo 87/600/Euratomas 5 straipsnio 2 dalis.

³⁴ Iki mūsų audito ECURIE perspėjimai buvo panaudoti dukart ir abu kartus 2008 m.: 2008 m. birželio 4 d. įvykus Slovėnijos (Krško) incidentui ir 2008 m. rugpjūčio 28 d. Belgijos Fleriuso mieste įvykus incidentui IRE (radioaktyviųjų elementų instituto) radioaktyviųjų izotopų gamybos įrenginyje.

41 Euratomo sutarties 43 straipsnyje reikalauja, kad Komisija aptartų **visus** su šios Sutarties tikslais susijusių investicinių projektų **aspektus**. Po šios diskusijos Komisija perduoda savo nuomonės atitinkamai valstybei narei. Nei Euratomo sutartimi, nei jos antrinės teisės aktais nenustatomas terminas, per kurį Komisija turi atlikti projekto analizę.

42 Komisijos nuomonės dėl branduolinės energetikos investicinių projektų nėra teisiškai privalomos³⁵. Tačiau tik projektai, dėl kurių pareikšta „palanki“ nuomonė, atitinka reikalavimus Euratomo paskolai gauti³⁶.

Nuomonėse įvertinama, ar investicijos atitinka teisinius reikalavimus, ir pateikiami pasiūlymai, kaip gerinti padėtį

43 2000–2018 m. Komisija priėmė 75 nuomones. Visose Komisijos pateiktose nuomonėse padaryta išvada, kad investicijomis įgyvendinti Sutarties tikslai, kai kuriais atvejais tam tikromis sąlygomis, paaiškintomis nuomonėje.

44 Išnagrinėjome Komisijos pateiktas nuomones dėl branduolinės pramonės investicinių projektų, kad įvertintume, ar Komisija laikosi procedūros, numatytos Euratomo sutartyje³⁷ ir jos antrinės teisės aktuose³⁸, ir ar ji įvertina, ar projektas atitinka visus atitinkamus Euratomo sutarties įsipareigojimus dėl branduolinės saugos. Atrinkome naujausias Komisijos nuomones, atsižvelgdami į investicinio projekto reikalingumą (rūšį) ir reikšmingumą.

³⁵ SESV 288 straipsnis: Rekomendacijos ir nuomonės neturi privalomosios galios.

³⁶ Pagal Tarybos sprendimą 94/179/Euratomas „techniniu ir ekonominiu požiūriu“ palankios Komisijos nuomonės reikalaujama siekiant gauti paskolas, suteikiamas investiciniams projektams, susijusiems su pramonine elektros energijos gamyba atominėse elektrinėse, įgyvendinamiems valstybėse narėse ir reikalavimus atitinkančiose ne valstybėse narėse.

³⁷ 41–43 straipsniai.

³⁸ 1999 m. gruodžio 2 d. Tarybos Reglamentas (Euratomas) Nr. 2587/1999, apibūdinantis investicinius projektus, apie kuriuos reikia pranešti Komisijai pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnį (OL L 315, 1999 12 9, p. 1–3), ir 2000 m. birželio 8 d. Komisijos Reglamentas (EB) Nr. 1209/2000, nustatantis Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnyje nurodytų pranešimų siuntimo tvarką (OL L 138, 2000 6 9, p. 12–14).

45 Visose keturiose nuomonėse nustatėme, kad Komisija įvertino projekto atitiktį visiems atitinkamiems Euratomo sutarties įsipareigojimams dėl branduolinės saugos. Komisija išsiaiškina, ar pagal investicinį projektą užtikrinama ir garantuojama, kad bus atsižvelgta į branduolinės saugos tikslus nuo ankstyviausių jo etapų. Šios nuomonės yra pagrįstos moksliniais įrodymais, kuriais pagrindžiamos siūlomos rekomendacijos, aptariamoms su investuotoju.

46 Pavyzdžiui, dviejose Komisijos nuomonėse³⁹ nurodoma:

- teigiama Mokslo tarybos nuomonė dėl jonizuojančiosios spinduliuotės, pateikiama investuotojo projekto vertinime;
- veiksmai ir investicijos, reikalingi siekiant užtikrinti saugų ilgalaikį įrenginio eksploatavimą;
- nuolatinio branduolinės saugos didinimo planai;
- veiksmų planas po testavimo nepalankiausiomis sąlygomis;
- tarpusavio peržiūros ir tolesni veiksmai, kurių ėmėsi investuotojas.

47 Šiose dviejose nuomonėse taip pat raginama:

- iki galo ir laiku įgyvendinti visus testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus ir rekomendacijas;
- iki galo ir laiku įgyvendinti tarpusavio peržiūrų rezultatus ir rekomendacijas;
- laiku įgyvendinti saugos didinimo priemones;
- atominėje elektrinėje suplanuoti ir įgyvendinti panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų šalinimo sprendimą.

Dabartinį teisėkūros pagrindą reikia atnaujinti, siekiant atsižvelgti į naujausius pokyčius branduolinės saugos srityje

48 Reglamentas (Euratomas) Nr. 2587/1999 ir Reglamentas (EB) Nr. 1209/2000 buvo priimti prie du dešimtmečius. Jie buvo parengti iki naujausių politikos ir teisės aktų pokyčių branduolinės saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje: 2014 ir 2015 m.

³⁹ Paskelbta investuotojo saityno svetainėje 2017 m. kovo 23 d.

Europos energetikos strategijų⁴⁰, kuriomis nustatomi ES tikslai šioje srityje, ir naujausių Euratomo direktyvų (2011 m. RWD, 2013 m. BSSD ir atnaujintos 2014 m. NSD).

49 Kad galėtų aptarti visus investicinių projektų, susijusių su Sutarties tikslais, aspektus⁴¹, Komisija reikalauja iš investuotojo išsamios informacijos. Reglamento (Euratomas) Nr. 2587/1999 3 straipsnyje nustatyta, kad pranešimai apie projektus „apsiriboja duomenimis, kurie yra būtini <...> aptarimui ir pirmiausia apima visą informaciją, susijusią su“, be kita ko, produktų ir veiklos rūšimi ir gamybos arba laikymo pajėgumais. Reglamente (EB) Nr. 1209/2000 nustatoma investuotojo teiktinos informacijos apimtis.

50 Šie du reglamentai yra pasenę investicijų, apie kurias turėtų būti pranešama, rūšių požiūriu, nes juose neatsispindi naujausi pokyčiai branduolinėje pramonėje.

51 Nustatėme vieną pranešimą apie investiciją į naują technologiją, dėl kurio Komisija turėjo paprašyti papildomos informacijos siekiant išsiaiškinti, su kokia pramonine veikla buvo susijęs projektas, nes nurodyta veikla nepateko nė į vieną iš Reglamento (Euratomas) Nr. 2587/1999 išvardytų kategorijų. Šiuo atveju investuotojas sutiko pateikti Komisijos prašytą papildomą informaciją. Tačiau nustatėme kitą investicijos ilgalaikio eksploatavimo (angl. LTO) atvejį, kai investuotojas atsisakė apie tai pranešti Komisijai, tvirtindamas, kad LTO yra ne savaime investicija, o ištisinis reaktoriaus atnaujinimo ir modernizavimo procesas, apie kurį nereikia pranešti. Kadangi Reglamente (Euratomas) Nr. 2587/1999 nėra konkrečiai nurodyta, ar reikėtų Komisijai pranešti apie šių rūšių investicijas, tai, ar pranešama apie tokius projektus, priklauso nuo geros investuotojų valios.

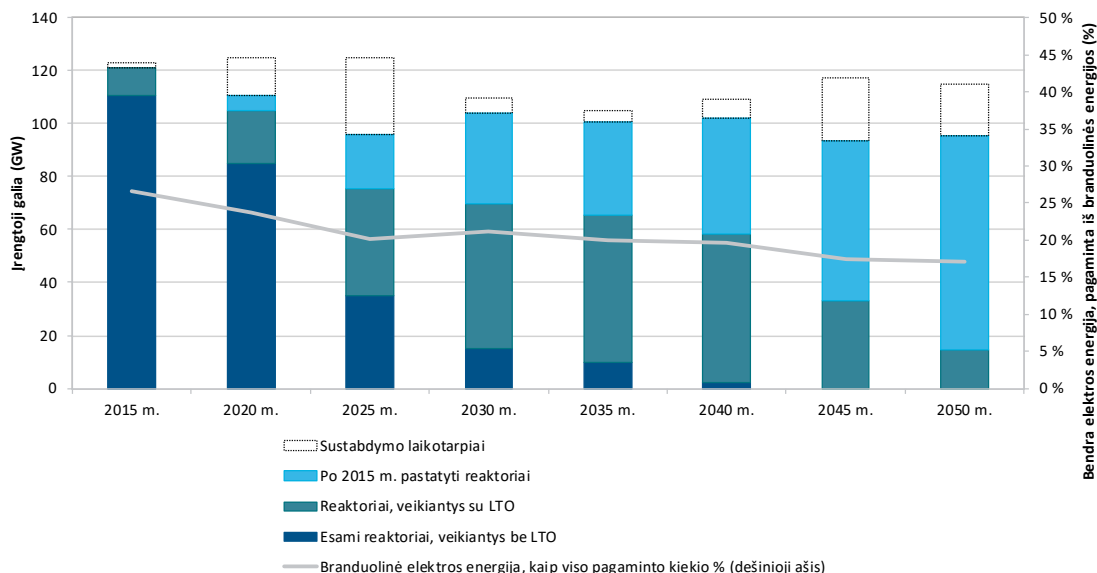
52 Nepakankamas aiškumas dėl to, ar LTO turėtų būti taikomas privalomo pranešimo reikalavimas, yra ypač svarbus, nes vidutinis Europos reaktorių amžius yra apie 30 metų. Daugelyje reaktorių vykdomos LTO investicijos, siekiant prailginti branduolinių įrenginių eksploatavimą virš jų pradinės numatytosios eksploatacijos

⁴⁰ Europos energetinio saugumo strategija. COM(2014) 330. Komunikatas „Atsparios Energetikos sąjungos ir perspektyvios klimato kaitos politikos pagrindų strategija“. COM(2015) 80.

⁴¹ Kaip nustatyta Euratomo sutarties 43 straipsnyje.

trukmės. Komisija tikisi, kad artimiausiais metais LTO sudarys daugumą investicijų į branduolinę energetiką trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiais⁴² (žr. 6 diagramą).

6 diagrama. Įrengtosios branduolinės galios prognozė, įskaitant LTO, ES 28.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos pateikta diagrama.

53 Pastebėjome, kad iš investicijų ribų (išlaidų sumų), nustatytų Reglamente (Euratomas) Nr. 2587/1999, nėra aišku, į ką reikia atsižvelgti, norint apskaičiuoti visas investicijų išlaidas (pavyzdžiui, investicijų laikotarpį, investicijų rūšį ir pan.).

54 2015–2018 m. Komisija nusiuntė penkis raštus investuotojams, kad primintų jiems apie jų įsipareigojimus pranešti. Išnagrinėjome visus penkis atvejus. Vienu atveju investuotojas Komisijai neatsakė. Kitu atveju investuotojas atsisakė pranešti apie investiciją, tvirtindamas, kad ji neatitiko išlaidų ribos, nustatytos Reglamente (Euratomas) Nr. 2587/1999. Investuotojo teigimu, šis reikalavimas taikomas tik atskiroms sudedamosioms dalims, viršijančioms nustatytą ribą, o ne visam projektui.

55 Nė vienu iš šių penkių atvejų Komisija netaikė procedūrų, kad iškeltų bylas dėl reikalavimų nesilaikymo. Jeigu Komisija mano, kad investuotojas nevykdė pareigos pranešti apie investicinį projektą, ji galėtų apvarstyti galimybę pradėti procedūrą iki pažeidimo nustatymo prieš susijusią valstybę narę (tolesnį keitimąsi informacija ir susitikimus su investuotoju ir (arba) valstybe nare), po kurios gali būti vykdoma

⁴² SWD(2017) 158 final: „Komisijos tarnybų darbinis dokumentas pridedamas prie Komisijos komunikato „Branduolinė informacinė programa, teikiama pagal Euratomo sutarties 40 straipsnį“.

pažeidimo nagrinėjimo procedūra. Mūsų audito metu Komisija nesiėmė jokių tolesnių veiksmų, siekiant užtikrinti pareigos pranešti apie projektus vykdymą. Komisijos teisiniai motyvai, dėl kurių ji nesiekė iškelti bylų, buvo tai, kad iš teisės aktų buvo neaišku, apie kokios rūšies ir dydžio projektus pranešti buvo privaloma.

56 Komisijos 2015 m. Energetikos sąjungos dokumentų rinkinyje įsipareigojama atnaujinti ir sugriežtinti reikalavimus dėl teiktinos informacijos apie branduolinių įrenginių projektus, įsipareigojant išsamiau apibrėžti informaciją, kurią turi pateikti investuotojas⁴³. Jame 2015 m. buvo nustatomi kaip galutinis terminas, iki kurio turi būti atnaujinti Tarybos reglamento reikalavimai pranešti apie investicijas į branduolinę energetiką.

57 2015 m. Komisija pateikė atnaujinto reglamento įžanginį poveikio vertinimą, kuriame išsamiau apibrėžia investicijų rūšis, apie kurias privaloma pranešti, ir informacija, kurią turi pateikti investuotojas. Po to buvo rengiamos viešos konsultacijos⁴⁴, į kurias atsakė 40 suinteresuotųjų subjektų (galimų investuotojų, pramonės asociacijų, viešųjų administracijų, reguliavimo institucijų, NVO ir privačių asmenų). Nors jų pasiūlyti sprendimai skyrėsi, jie visi sutiko, kad procedūra, po kurios priimama Komisijos nuomonė, galėjo būti veiksmingesnė.

58 Komisijos darbotvarkėje kaip numatoma atnaujinto reglamento priėmimo data nurodomas 2020 m. 2-as ketvirtis. Iki mūsų audito Komisija dar nebuvo užbaigusi 2016 m. viešų konsultacijų grįžtamosios informacijos vertinimo ir dar nebuvo parengusi pradžios ataskaitos (kitas proceso etapas⁴⁵). Komisija nepaaiškino priežasčių, dėl kurių vėluojama atnaujinti sistemą.

⁴³ COM(2015) 80 final (Energetikos sąjungos dokumentų rinkinys).

⁴⁴ Viešos konsultacijos „Informacijos ir procedūrinių reikalavimų pagal Euratomo sutarties pagal 41–44 straipsnius peržiūra“ (angl. „Revision of the information and procedural requirements under Articles 41 to 44 of the Euratom Treaty“).

⁴⁵ 2017 m. Geresnio reglamentavimo gairės– geresnis reglamentavimas Komisijoje, III skyrius „Poveikio vertinimo rekomendacijos“.

Komisija nenustatė patikimos savo nuomonių dėl branduolinės energetikos investicinių projektų rengimo ir radioaktyvumo stebėjimo įrenginių veikimo tikrinimo procedūros

59 Įvertiname, kaip Komisija rengia savo nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų ir kaip organizavo savo atliekamas valstybių narių nuolatinio radioaktyvumo lygio ore, vandenyje ir dirvožemyje stebėjimo įrenginių patikras.

Nuomonių rengimas

60 Tikrindami keturias atrinktas nuomones nagrinėjome, ar pagal Komisijos procedūras, taikomas rengiant jos nuomones, užtikrinama, kad investicijų į branduolinę energetiką vertinimas būtų išsamus, nuoseklus ir suderintas.

61 Rengdama savo vertinimą, Komisija laikosi pagrindinės procedūros, numatytos: Euratomo sutarties 41–44 straipsniuose (žr. **39** dalį); Reglamente Nr. 2587/1999 ir Reglamente Nr. 1209/2000 (žr. **40** dalį); 2002 m. galių suteikimo akte⁴⁶ ir posėdžio protokole⁴⁷, kurį pateikė Komisijos tarnybos.

62 Energetikos generalinis direktoratas koordinuoja nuomonių pateikimo procesą, kuris apima konsultacijos su kitomis dvylika Komisijos tarnybų. Koordinuojantis generalinis direktoratas yra atsakingas už grįžtamosios informacijos surinkimą iš kitų tarnybų ir visų problemų aptarimą su investuotoju. Komisijos nuomonės rengiamos naudojant standartinį šabloną. Pasibaigus vidaus patikimumo vertinimo procesui, už energetiką atsakingas Komisijos narys Komisijos vardu priima nuomones dėl branduolinės energetikos investicinių projektų.

63 Pagrindinėje Komisijos procedūroje nustatėme keletą trūkumų:

- o Komisija nenustatė vertinimo pagal projekto rūšį taikymo srities, kriterijų, kuriais būtų užtikrinama, kad jis apimtų visus svarbius aspektus, arba, kaip rengiant nuomones naudoti kitą informaciją apie branduolinę saugą, pavyzdžiui, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus, tarpusavio peržiūras ir direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę rezultatus. Tačiau Komisija nustato „vertinimo sritis“ kiekvienu konkrečiu atveju, priklausomai nuo projekto, apie kurį pranešta, ypatybių;

⁴⁶ SEC(2002) 583.

⁴⁷ PV(2002) 1569 final.

- o dėl projektų, kurie laikomi sudėtingais ir labai techniškais, Komisija galėjo parengti technines ataskaitas ir vidaus dokumentus, kuriuose būtų apibendrinamas darbas, kurio rezultatas – parengta nuomonė. Tačiau nėra kriterijų, kuriais remiantis apibrėžiama, kada projektas laikomas sudėtingu ir kada tokie dokumentai turėtų būti rengiami.

64 Manome, kad nustatyta pagrindine procedūra neužtikrinamas Komisijos nuomonių nuoseklumas, išsamumas ir suderinamumas. Pavyzdžiui, vienoje nuomonėje, kitaip nei kitose mūsų nagrinėtose nuomonėse, Komisija neapima visų aspektų, pavyzdžiui, atitikties teisės aktų dėl branduolinės saugos ir radiacinės saugos, kuro tiekimo saugumo, panaudoto kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo / eksploatacijos nutraukimo arba branduolinės saugos garantijų sistemai.

65 Komisija pripažino, kad reikia tobulinti savo procedūras, ir 2017 m. parengė dokumento projektą. Tačiau tuo metu, kai buvo atliekamas mūsų auditas, Komisija šio projekto dar nebuvo patvirtinusi.

Radioaktyvumo stebėjimo įrenginių tikrinimas

66 35 Euratomo sutarties straipsnyje reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė įdiegtų įrenginius, reikalingus oro, vandens ir dirvos radioaktyvumo lygiui nuolat stebėti ir užtikrinti, kad būtų laikomasi pagrindinių standartų. Pagal to paties straipsnio sąlygas Komisija turi teisę tikrinti jų veikimą ir efektyvumą.

67 Bendras patikrų pagal 35 straipsnį tikslas – patikrinti, ar nuolatinio stebėjimo įrenginiai įdiegti ir veikia ir, ar stebėjimas atliekamas veiksmingai⁴⁸. Komisija tikrina tiek šių įrenginių (įskaitant analizines laboratorijas, mobiliąją stebėjimo įrangą ir pan.) veikimą, tiek efektyvumą, taip pat aplinkos stebėjimo sistemos pakankumą.

68 Vertiname, ar Komisija naudojo savo teisę tikrinti šiuos įrenginius reguliariai atlikdama patikras, taikydama nuoseklią ir aiškią metodiką bei atitinkamai teikdama ataskaitas ir atsižvelgdama į nustatytus faktus.

⁴⁸ SWD(2013) 226 final.

69 Komisijos komunikate⁴⁹ apibrėžiama tikrinamųjų vizitų vykdymo tvarka ir pateikiamas bendras tikrintinų įrenginių atrankos apimties, tikslo ir principų, vizitų planavimo ir ataskaitų teikimo aprašymas.

70 Komisija atlieka savo patikras, remdamasi trejų metų trukmės tęstine programa⁵⁰, atnaujinama kas šešis mėnesius. Teritorinė aprėptis ir patirtis, įgyta atliekant ankstesnius vertinimus, taip pat viešasis interesas, yra pagrindiniai tikrintinų įrenginių atrankos kriterijai. Planavimo tikslais Komisija seka teritorinę aprėptį, t. y. kiekvienoje valstybėje narėje atliktų patikrų skaičių. Iki mūsų audito Komisija vidutiniškai atliko maždaug 5–6 patikrinimus per metus.

71 Įprasta Komisijos praktika – skelbti savo pagrindinius nustatytus faktus ir techninę ataskaitą kartu su valstybių narių pastabomis. Patikrinimo ataskaitoje ji gali pateikti rekomendacijas ir pasiūlymus arba pagirti itin gerą praktiką arba įrenginį. Komisija atsižvelgia į savo nustatytus faktus kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgdama į patikrinimo specifiškumą ir rekomendacijų svarbą. Jei pateikiamos rekomendacijos, ji reikalauja, kad valstybės narės praneštų, kokių ėmėsi veiksmų. Ji taip pat gali surengti pakartotinius tikrinamuosius vizitus, kad įsitikintų, jog ankstesnėms rekomendacijoms buvo skiriamas deramas dėmesys.

72 Tikrindami patikrinimų atlikimo metodiką radome trūkumų, panašių į trūkumus, kuriuos nustatėme Komisijos nuomonėse dėl branduolinės energetikos investicinių projektų. Komisija neturėjo nei rekomendacijų dėl konkrečios patikrinimų atlikimo metodikos, nei kriterijų, pagal kuriuos vertinamas įrenginių veikimas ir efektyvumas arba aplinkos stebėjimo programos pakankumas. Nebuvo sutartų rekomendacijų dėl tolesnės procedūros, kurioje būtų apibrėžiama, kuriais atvejais Komisija turėtų atlikti pakartotinį tikrinamąjį vizitą.

73 Pastaraisiais metais Komisija vykdė vidaus projektą, kuriuo siekta parengti rekomendacijas dėl patikrinimų atlikimo, įskaitant aiškia metodiką ir nustatytus kriterijus. Tačiau tuo metu, kai vykdytas mūsų auditas, ji nepasiekė vidaus susitarimo dėl šių rekomendacijų.

⁴⁹ Euratomo sutarties 35 straipsnyje numatytas aplinkos radioaktyvumo stebėjimo centrų patikrinimas – Praktiniai susitarimai dėl patikrinimų vizitų valstybėse narėse atlikimo (2006/C 155/02), 2006 m. liepos 4 d.

⁵⁰ Pagal 2006 m. liepos 4 d. Komunikato (2006/C 155/02) 15) dalį patikrinimai paprastai yra atliekami pagal Komisijos sudarytą metinę programą.

Išvados ir rekomendacijos

74 Padarėme išvadą, kad Komisija tinkamai prisidėjo prie branduolinės saugos ES. Tačiau yra galimybių Komisijai atnaujinti teisinį pagrindą ir savo vidaus gaires.

75 Tikrindami Komisijos vaidmenį stebint Euratomo direktyvų perkėlimą į nacionalinės teisės aktus nustatėme, kad Komisija buvo geriau pasirengusi dviem naujausioms direktyvoms, iš dalies pakeistai Branduolinės saugos direktyvai (NSD) ir Pagrindinių saugos standartų direktyvai (BSSD), nei ankstesnei Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyvai (RWD) (**23–24** dalys). Komisijos tarnybos patvirtino pagrindinius strateginius dokumentus iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino ir panaudojo daugiau atitikties skatinimo priemonių NSD ir BSSD nei RWD.

76 RWD atveju, praėjus beveik šešeriams metams nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino, vis dar buvo vykdoma 13 pažeidimų nagrinėjimo procedūrų dėl reikalavimų nesilaikymo (**25–26** dalys). Be to, praėjus ketveriems metams nuo termino daugumoje valstybių narių vis dar buvo vykdomos pažeidimų nagrinėjimo procedūros dėl pagal RWD reikalaujamų nacionalinių programų neatitikties. Pažymėjome, kad kartais pažeidimų nagrinėjimo procedūros buvo vykdomos lėtai (**26–28** dalys).

1 rekomendacija. Atnaujinti Euratomo direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo metodą

Siekdama veiksmingiau užtikrinti ir stebėti, kad valstybės narės laiku, iki galo ir tiksliai perkeltų į nacionalinę teisę būsimas Euratomo direktyvas, Komisija turėtų nustatyti gaires, kuriose būtų numatytas rizikos vertinimas, taip pat strategijos ir aiškinamųjų gairių patvirtinimas likus bent vieniems metams iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino. Šioje strategijoje turėtų būti nustatyta, kaip taikyti atitikties skatinimo priemones pradedant etapu iki perkėlimo į nacionalinę teisę.

Tikslinė įgyvendinimo data: Po 2020 m. priimtos direktyvos

77 Komisijos vaidmuo laikantis tarpvalstybinio požiūrio radiacinės avarijos atveju daugiausia apsiriboja techninės priemonės priežiūra, nes avarinės parengties ir reagavimo tvarkos užtikrinimas yra nacionalinė atsakomybė. Komisija tinkamai valdo ECURIE sistemą, siekdama įvykdyti įsipareigojimus pagal Tarybos sprendimą 87/600 (**31–36** dalys), nors ji galėtų pagerinti tolesnius veiksmus atsižvelgdama į įgytą patirtį ir klausimus, kuriuos ji nustatė kaip tobulintinus.

78 Tikrindami Komisijos nuomones dėl investicinių projektų nustatėme, kad dabartinė sistema nėra atnaujinta atsižvelgiant į naujausią politiką ir teisės aktų bei technologinius pokyčius branduolinės saugos srityje (48–55 dalys). Ja neužtikrinama, kad Komisija gautų informacijos, kurios jai reikia, kad galėtų aptarti **visus** su šios Sutarties tikslais susijusių investicinių projektų **aspektus**⁵¹. Iki mūsų audito Komisija nesiėmė tolesnių veiksmų nuo 2016 m., siekiant pasiūlyti atnaujinti teisės aktus (56–58 dalys).

79 Komisija naudoja tarpusavio peržiūros rezultatais kaip šaltiniu, vertindama direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę ir įgyvendinimą (29 dalis) ir rengdama savo nuomones dėl investicinių projektų (46–47 dalys). Užbaigusi perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties patikras, Komisija toliau lieka atsakinga už tarpusavio peržiūrų rezultatų stebėjimą.

2 rekomendacija. Atnaujinti teisėkūros pagrindą

Kai vadovaudamasi 2015 m. Energetikos sąjungos dokumentų rinkiniu Komisija teikia teisėkūros pasiūlymą dėl atnaujinto branduolinės energetikos investicinių projektų teisinio pagrindo, jį turėtų atsižvelgti į šiuos dalykus:

- naujausius teisėkūros ir politikos pokyčius branduolinės saugos srityje ir naujausias Euratomo direktyvas;
- naujausius investicijų į branduolinę energetiką projektų, visų pirma naujų technologijų ir LTO, pobūdžio pokyčius;
- jos patirtį, įgytą dalyvaujant tarpusavio peržiūrose stebėtojo teisėmis.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2022 m.

80 Komisija prisideda prie branduolinės saugos ir apsaugos nuo radiacijos didinimo ES, teikdama nuomones dėl investicijų į branduolinę energetiką projektų ir tikrindama valstybių narių nuolatinio radioaktyvumo lygio stebėjimo įrenginius. Tačiau mūsų auditas parodė, kad yra tam tikrų trūkumų, dėl kurių gali sumažėti Komisijos veiklos pridėtinė vertė. Nustatėme, kad Komisija neturi patikimų procedūrų, taikomų rengiant nuomones dėl investicijų į branduolinę energetiką (60–65 dalys) ir tikrinant valstybių narių radioaktyvumo stebėjimo įrenginius (66–73 dalys). Kadangi nėra patvirtintų metodikų, Komisijai lieka didelė veiksmų laisvė, kuri kelia grėsmę šios veiklos išsamumui, nuoseklumui ir suderinamumui.

⁵¹ Kaip nustatyta Euratomo sutarties 43 straipsnyje.

3 rekomendacija. Atnaujinti procedūras

Siekdama užtikrinti, kad būtų laikomasi nuoseklaus ir suderinto požiūrio tikrinant radioaktyvumo stebėjimo įrenginius ir rengiant nuomones dėl investicijų į branduolinę energetiką, Komisija turėtų priimti vidaus procedūras, skirtas užtikrinti, kad darbas būtų nuosekliai atliekamas, patvirtinamas dokumentais ir peržiūrimas.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2022 m.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Joao Figueiredo, 2020 m. sausio 8 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Europos Audito Rūmų vardu

Klaus-Heiner Lehne
Pirmininkas

Priedai

I priedas. Komisijos patikros

1 lentelė. Perkėlimo į nacionalinę teisę patikros

	RWD	NSD	BSSD
Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	2013 8 23	2017 8 15	2018 2 6
Pranešimai, kurie buvo pateikti iki galutinio termino arba prieš pradėdant nepranešimo pažeidimų nagrinėjimo procedūras	17	24	21
Valstybių narių (VN), kurios prieš pradėdant nepranešimo pažeidimų nagrinėjimo procedūras pranešė apie savo perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, patikros pabaiga	2013 11	2018 6	vykdoma ⁵²
Valstybių narių, kurios prieš pradėdant pažeidimų nagrinėjimo procedūras pranešė apie savo perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, patikros trukmė (mėnesiais) – tikslas: 6 mėnesiai ⁵³	3	10	vykdoma
Valstybių narių, kurios atliekant šį auditą (2019 m. liepos mėn.) nebuvo pranešusios apie perkėlimo į nacionalinę teisę užbaigimą, skaičius	0	1	8
Pradėtų nepranešimo ir neužbaigimo pažeidimų nagrinėjimo procedūrų skaičius	13	7	9
Laikas nuo OP iki PN (mėnesiais)	nuo 24 iki 29	nuo 6 iki 9	nuo 8 iki 10
Bendra pažeidimų nagrinėjimo procedūrų trukmė (mėnesiais)	50 ⁵⁴	vykdoma	vykdoma

⁵² Komisija tikisi patikras užbaigti pirmą 2020 m. ketvirtį; tikėtina trukmė: 23 / 25 mėnesiai.

⁵³ Komisija, geresnio reglamentavimo priemonių rinkinys, priemonė Nr. 37.

⁵⁴ Ilgiausios pažeidimo nagrinėjimo procedūros trukmė.

2 lentelė. Atitikties patikros

	RWD	NSD	BSSD
Patikros pradžia	2013 8 24	2018 6 1	Dar nepradėta
Patikros pabaiga	2018 06	vykdoma	Dar nepradėta
Bendra patikros trukmė (mėnesiais) – tikslas: 16 / 24 mėnesiai ⁵⁵	57	vykdoma	Dar nepradėta
Patikrų, užbaigtų tuo metu, kai buvo atliekamas šis auditas, skaičius (= VN skaičiui)	28	14	Dar nepradėta
Pradėtų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų skaičius	15	0	Dar nepradėta
Pažeidimų nagrinėjimo procedūrų, pradėtų tuo metu, kai buvo atliekamas šis auditas, skaičius	13	0	Dar nepradėta

3 lentelė. RWD nacionalinės programos

	Nepranešimas	Reikalavimų nesilaikymas
Patikros pradžia	2015 8 23	2015 8 23
Patikros pabaiga	2015 11	2018 5
Bendra patikros trukmė (mėnesiais)	3	33
Pradėtų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų skaičius	9	17
Pažeidimų nagrinėjimo procedūrų, pradėtų tuo metu, kai buvo atliekamas šis auditas, skaičius	1	17

⁵⁵ Komisija, geresnio reglamentavimo priemonių rinkinys, priemonė Nr. 37.

II priedas. Reikalavimų nesilaikymo perkeliant RWD į nacionalinę teisę pavyzdžiai

RWD straipsnis	Reikalavimas	Neatitiktis
5 straipsnio 1 dalies c punktas	Reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų nacionalinę sistemą, kuri apimtų panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veiklos ir / arba įrenginių licencijavimo sistemą.	Į kai kurių valstybių narių nustatytą licencijavimo sistemą nebuvo įtraukta visa veikla, susijusi su panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymu, pavyzdžiui, atliekų šalinimas, taip pat įrenginių statybos aikštelės parinkimas, projektavimas, statyba ir uždarymas.
6 straipsnio 3 dalis	Valstybės narės privalo užtikrinti, kad kompetentingai reguliavimo institucijai būtų suteikti teisiniai įgaliojimai bei žmogiškieji ir finansiniai ištekliai, kad galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus pagal RWD.	Kai kurios valstybės narės neįrodė, kad jų reguliavimo institucijai buvo skirti reikalingi finansiniai ištekliai, kad galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus pagal RWD.
7 straipsnio 3 dalis	Reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad į leidimų išdavimo reikalavimus būtų įtrauktas saugos įrodymas, kuris apimtų branduolinės veiklos parengimo ir vykdymo etapus bei branduolinių įrenginių parengimo, eksploatavimo ir eksploatavimo nutraukimo etapus, įskaitant atliekynų uždarymo etapą.	kai kurios valstybės narės neužtikrino, kad saugos įrodymo reikalavimai apimtų visus aspektus.
7 straipsnio 5 dalis	Reikalaujama, kad į nacionalines sistemas būtų įtrauktas įpareigojimas licencijų savininkams užtikrinti pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių.	Kai kurios valstybės visai neužsiminė apie pakankamus žmogiškuosius išteklius.
8 straipsnis	Nacionalinėse sistemose reikalaujama, kad visos šalys parengtų savo darbuotojų švietimo ir mokymo, taip pat mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklos tvarką, kuri apimtų nacionalinių planų poreikius.	Kai kurios valstybės narės neužtikrino, kad visos šalys, įskaitant gamintojus, licencijų savininkus, kompetentingas reguliavimo institucijas ir kitas institucijas, būtų įpareigosotos parengti savo darbuotojų švietimo ir mokymo tvarką. Kai kurių valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę priemonėse visai neužsimenama apie mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklą.

Žodynėlis

„EU Pilot“: neoficialus Komisijos ir valstybės dialogas galimos neatitikties ES teisei klausimu, vykdomas prieš pradėdant oficialią pažeidimo nagrinėjimo procedūrą.

Avarija: bet koks netyčinis įvykis, kuris radioaktyvumo arba branduolinės saugos požiūriu turi arba gali turėti rimtų pasekmių.

Avarių likvidavimas: veiksmų, kuriais siekiama sumažinti avarinės situacijos pasekmes, atlikimas.

Avarinė parengtis: pasirengimo imtis veiksmų, kuriais bus sumažintos avarinės situacijos pasekmės, būklė.

Avarinė situacija: nenumatyta spinduliavimo arba branduolinė situacija, kurioje būtina imtis skubių veiksmų siekiant išvengti sunkių neigiamų pasekmių arba jas sumažinti.

Branduolinis įrenginys: Atominė elektrinė, sodrinimo įrenginys, branduolinio kuro gamykla, panaudoto branduolinio kuro perdirbimo įrenginys, mokslinių tyrimų reaktorius, panaudoto branduolinio kuro saugykla; taip pat toje pačioje teritorijoje esantys radioaktyviųjų atliekų saugojimo įrenginiai.

Branduolinis: susijęs su energija, išskiriama branduolio dalijimosi arba sintezės metu, arba ją naudojantis.

Ilgalaikė eksploatacija: atominės elektrinės eksploatavimas viršijant laikotarpį, nustatytą licencijoje, standartuose arba reglamentuose, jeigu ji ir toliau atitinka licencijos išdavimo reikalavimus.

Įmonė: fizinis arba juridinis asmuo, pagal nacionalinę teisę atsakantis už spinduliuotės šaltinį arba už veiklos, dėl kurios gali padidėti asmenų apšvita spinduliuotės šaltinio skleidžiama spinduliuote, vykdymą.

Incidentas: bet koks nenumatytas įvykis, kurio esami arba galimi padariniai radiacinės arba branduolinės saugos požiūriu nėra nereikšmingi.

Jonizuojančioji spinduliuotė: energija, sklindanti dalelėmis arba elektromagnetinėmis bangomis ir galinti tiesiogiai ar netiesiogiai sukurti jonus, t. y. atomus arba molekules su elektros krūviu.

Komisijos nuomonės: Komisijos nuomonės dėl investicijų į branduolinę energetiką projektų, pateiktos pagal Euratomo sutarties 41–44 straipsniuose nustatytą tvarką.

Licencija: teisinis dokumentas, kuriuo suteikiamas leidimas vykdyti tam tikrą veiklą, susijusią su panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymu, arba kuriuo įpareigojama nustatyti panaudoto branduolinio kuro ar radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio arba branduolinio įrenginio vietą, tokį įrenginį projektuoti, statyti, pripažinti tinkamu eksploatuoti, eksploatuoti, nutraukti jo eksploatavimą ar jį uždaryti.

Panaudotas branduolinis kuras: branduolinis kuras, kuris po apšvitinimo yra pašalintas iš reaktoriaus aktyviosios zonos. Jis gali būti perdirbtas arba pašalintas, jeigu laikomas radioaktyviosiomis atliekomis.

Pridėtinė vertė: įvykdžius ES veiksmą sukurta papildoma vertė, kuri prisideda prie vertės, kuri būtų sukurta, jei veiklą būtų vykdžiusi vien valstybė narė.

Radioaktyvumas: reiškiny, kai vyksta savaiminis atsitiktinis atomo irimas, su kuriuo kartu paprastai vyksta ir spinduliuotės skleidimas.

Švitinimas: apšvita.

Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis: rizikos ir saugos vertinimai, atliekami visose ES atominėse elektrinėse, siekiant įvertinti jų gebėjimą atremti tokias grėsmes, kaip žemės drebėjimas, potvynis, teroristų išpuoliai ir orlaivių susidūrimai.

Akronimai ir santrumpos

BSSD: Pagrindinių saugos standartų direktyva

ESTT: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

ECURIE: Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistema

ENSREG: Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupė

APR: avarinė parengtis ir reagavimas

EURDEP: Europos radiologinių duomenų mainų platforma

TATENA: Tarptautinė atominės energijos agentūra

JRC: Jungtinis tyrimų centras

OP: Oficialus pranešimas

LTO: ilgalaikis eksploatavimas

NEA: Branduolinės energijos agentūra

NSD: Branduolinės saugos direktyva

PN: Pagrįsta nuomonė

RWD: Radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro direktyva

SESV: Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

USIE: vieninga keitimosi informacija įvykus incidentams ir avarijoms sistema

WANO: Pasaulinė branduolinių įrenginių operatorių asociacija

WENRA: Vakarų Europos branduolinės energetikos reguliavimo institucijų asociacija

**KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS
„KOMISIJA PRISIEDA PRIE BRANDUOLINĖS SAUGOS UŽTIKRINIMO ES, TAČIAU REIKIA
AKTŲ ATNAUJINIMŲ“ PASTABAS**

SANTRAUKA

I. Branduolinė sauga yra Europos Komisijos prioritetas. ES branduolinės saugos metodas yra pagrįstas aukščiausio lygio saugos laikymosi ir nuolatinio tobulėjimo principais siekiant apsaugoti žmones, kontroliuoti pavojus, vykdyti ekstremaliųjų situacijų prevenciją ir reaguoti į tokias situacijas, taip pat švelninti bet kokias žalingas pasekmes.

Tuo tikslu ES įdiegė pažangią, teisiškai privalomą vykdytiną branduolinės saugos, radiacinės saugos, avarinės parengties ir reagavimo, taip pat radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro tvarkymo sistemą, pagrįstą pasaulyje bendrais tarptautinių konvencijų principais ir sugriežtintą po patirties, įgytos per Fukušimos branduolinę avariją, ir atsižvelgiant į naujausius mokslinius atradimus.

IV. Sutartyse Europos Komisijai paprastai suteikiama iniciatyvos teisė siūlyti naujus ES ir (arba) Euratomo teisės aktus. Tačiau siūlomų teisės aktų ji negali priimti savarankiškai; tai yra dviejų sprendimus priimančių institucijų – Europos Parlamento ir (arba) Tarybos – prerogatyva.

IX. Žr. Komisijos atsakymus į 63 ir 72 dalių pastabas.

PASTABOS

25. Komisija siekia atlikti atitikties patikras per nustatytą 16–24 mėn. terminą, kuris nėra teisės aktais nustatytas terminas ir yra apskaičiuojamas remiantis pranešimo apie teisės akto perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės data. Taigi, patikros data iš tikrųjų priklauso nuo to, kada valstybės narės praneša apie tas priemones.

Komisija sutinka su EAR pareiškimu ir pažymi, kad vėlavimą galima paaiškinti tuo, jog valstybės narės nacionalinę panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo programą pirmą kartą turėjo priimti iki 2015 m. rugpjūčio 23 d.

38. Remiantis Tarybos sprendimo 87/600/Euratomas 3 straipsnio 1 dalies h punktu, viešoji komunikacija ekstremaliųjų situacijų atveju pirmiausia yra valstybių narių kompetencija. Tačiau Komisijos tarnybos rengia pranešimus spaudai ir perduoda juos Komisijos atstovui spaudai vykdydamos veiksmus pagal Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistemą ECURIE.

Kalbant apie nacionalinių ekspertų mokymą, Komisija prireikus ir visų pirma tada, kai atliekama sistemos pakeitimų, organizuoja nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis ECURIE ir Europos radiologinių duomenų mainų platformos EURDEP mokymus. Tokių mokymo programų poreikis yra aptariamas ir dėl jo susitariama ECURIE kompetentingų valdžios institucijų posėdžiuose.

63. Kalbant apie nuomones dėl branduolinių investicinių projektų, Komisija iki šiol taikė vidaus procedūras, pagrįstas Euratomo sutarties tekstu ir esamais galiojančiais reglamentais, konkrečiai, *1999 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (Euratomas) Nr. 2587/1999, apibūdinančiu investicinius projektus, apie kuriuos reikia pranešti Komisijai pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnį (OL L 315, 1999 12 9, p. 1–3)*, ir *2000 m. birželio 8 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1209/2000, nustatančiu Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnyje nurodytų pranešimų siuntimo tvarką (OL L 138, 2000 6 9, p. 12–14)*.

64. Šioje dalyje EAR apibūdintas atvejis buvo savanoriškas pranešimas (t. y. apie investicinį projektą, kurio suma nesiekė teisine sistema nustatytos ribos), kuriam taikoma Tarybos reglamento Nr. 2587/1999 1 straipsnio 4 dalis.

72. Patikrinimai pagrįsti *Euratomo sutarties 35 straipsnyje numatytu aplinkos radioaktyvumo stebėjimo centrų patikrinimu – Praktiniais susitarimais dėl patikrinimų valstybėse narėse atlikimo (OL C 155, 2006 7 4, p. 2–5)*, patikrinimo grupės patirtimi ir palyginimu su kitose valstybėse narėse taikoma tvarka.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

74. Sutartyse Europos Komisijai paprastai suteikiama iniciatyvos teisė siūlyti naujus ES ir (arba) Euratomo teisės aktus. Tačiau siūlomų teisės aktų ji negali priimti savarankiškai; tai yra dviejų sprendimus priimančių institucijų – Europos Parlamento ir (arba) Tarybos – prerogatyva.

1 rekomendacija. Atnaujinti Euratomo direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo metodą

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija sutinka parengti reikalingas gaires, kurių turinys turės būti nustatytas atsakingos Komisijos tarnybos vidaus sprendimu ir kurios padės įvertinti būsimų Euratomo direktyvų perkėlimo riziką. Atliekant šį rizikos vertinimą bus įvertintos šių direktyvų pagrindinės sritys ir poreikis parengti išsamesnes vidaus aiškinamąsias gaires ir (arba) strategiją, skirtą padėti atitikties patikras atliekantiems Komisijos darbuotojams.

2 rekomendacija. Atnaujinti teisėkūros pagrindą

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

80. Žr. Komisijos atsakymus į 63 ir 72 dalių pastabas.

3 rekomendacija. Atnaujinti procedūras

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija yra pasirengusi, remdamasi atsakingų Komisijos tarnybų sprendimu, įdiegti atitinkamas vidaus procedūras, skirtas užtikrinti, kad radioaktyvumo stebėjimo įrenginių tikrinimo darbas būtų nuosekliai atliekamas, patvirtinamas dokumentais ir peržiūrimas.

Tvarkaraštis

Įvykis	Data
Audito planavimo memorandumą (APM) priėmimas / Audito pradžia	2018 12 12
Ataskaitos projekto oficialus išsiuntimas Komisijai (ar kitam audituojamam subjektui)	2019 11 21
Galutinės ataskaitos priėmimas po prieštaravimų procedūros	2020 1 8
Visomis kalbomis gauti Komisijos (ar kito audituojamo subjekto) oficialūs atsakymai	2020 2 4

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2020 m.

Europos Audito Rūmų (EAR) pakartotinio naudojimo politika įgyvendinama pagal [Europos Audito Rūmų sprendimą Nr. 6–2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis EAR turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#) licenciją. Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi padaryti pakeitimai. Pakartotinai naudojantis subjektas negali iškreipti pirminės dokumentų prasmės ar minties. EAR nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Jūs privalote išsiaiškinti papildomas teises, jeigu tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, EAR darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikti trečiųjų asmenų kūriniai. Kai gaunamas leidimas, juo panaikinamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, EAR pakartotinio naudojimo politika netaikoma ir leidimai dėl jų jums nesuteikiami.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. EAR jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktas privatumo ir autorių teisių politikas.

Europos Audito Rūmų logotipo naudojimas

Europos Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Europos Audito Rūmų sutikimo.

PDF	ISBN: 978-92-847-4322-3	ISSN: 1977-5725	doi: 10.2865/29296	QJ-AB-20-002-LT-N
HTML	ISBN: 978-92-847-4300-1	ISSN: 1977-5725	doi: 10.2865/320715	QJ-AB-20-002-LT-Q

Pirminė atsakomybė už branduolinę saugą tenka branduolinės energetikos objektų licencijos turėtojams ir nacionalinėms institucijoms. Konkretūs Komisijos įgaliojimai šioje srityje yra Euratomo teisinio pagrindo parengimas ir jo perkėlimo į valstybių narių nacionalinę teisę priežiūra; valstybių narių radioaktyvumo stebėjimo įrenginių tikrinimas; ir branduolinės energetikos investicijų atitikimo Euratomo sutarčiai tikrinimas.

Darome išvadą, kad Komisija tinkamai pasinaudojo šia kompetencija ir prisidėjo prie branduolinės saugos Europos Sąjungoje.

Teikdami rekomendacijas daugiausia dėmesio skiriame Komisijos vaidmeniui stebint Euratomo direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę, sistemai, pagal kurią ji rengia nuomones dėl branduolinės energetikos investicijų, ir metodui, kurį ji taiko rengdama nuomones ir atlikdama radioaktyvumo stebėjimo įrenginių patikras.

Audito Rūmų specialioji ataskaita pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors